Economisch model voor eerlijke verdeling

Een remedie tegen uitzichtloosheid

Voorbehoud

Er is geen enkel voorbehouden recht op dit document.

De enige betrachting bij de verspreiding ervan is dat het productief kan aangewend ten behoeve van ieder voor wie de inhoud nuttig is.

Mijn contactgegevens: Eddy Vanderlinden, eddy@shelter.zone

Aanleiding

Als productiviteit steeds meer uit kapitaal, AI en robotisering voortkomt, terwijl inkomen en sociale zekerheid hoofdzakelijk aan menselijke arbeid gekoppeld blijven, ontstaat op termijn een structurele spanning.

Kunnen burgers naast werknemers en belastingbetalers ook geleidelijk mede-eigenaar worden van het productieve kapitaal?

De vraag is niet alleen hoe we de welvaart van morgen verdelen, maar hoe we ervoor zorgen dat iedereen er mede-eigenaar van wordt.

Blinde besparingen zonder perspectief op beterschap leiden tot uitzichtloosheid en uiteindelijk opstandigheid.

Er zit één eigenschap in dit voorstel die ik belangrijk vind: het vraagt de huidige generatie niet alleen iets op te geven; het laat haar iets opbouwen.

En dat brengt ons merkwaardig dicht bij het vertrouwde stoïcijnse onderscheid tussen wat wél en niet onder controle van de overheid valt. De overheid kan toekomstige AI-doorbraken, rentevoeten of economische crises niet beheersen. Ze kan wél bepalen wat ze met gerealiseerde productiviteitswinst doet en welke instituties ze vandaag nalaat aan de volgende generatie. We moeten de veranderingen die we niet onder controle hebben aanvaarden maar er ons niet bij neerleggen.

Het fundamentele probleem

Stel sterk vereenvoudigd dat een onderneming vroeger €1 miljoen toegevoegde waarde produceerde met:

€700.000 arbeid + €300.000 kapitaal
en dankzij robots en AI later €1,5 miljoen produceert met:
€400.000 arbeid + €1,1 miljoen kapitaal.

De samenleving is rijker geworden. Maar als mensen hun inkomen hoofdzakelijk via arbeid ontvangen en robots/AI via een relatief kleine groep aandeelhouders worden bezeten, ontstaat de merkwaardige situatie:

meer productie, maar niet noodzakelijk meer koopkracht voor de bevolking die die productie moet consumeren.

Dat is uiteindelijk niet alleen een sociaal maar ook een macro-economisch probleem.

Recent IMF-onderzoek vindt precies dit mechanisme in modellen van AI-adoptie: AI kan onder bepaalde omstandigheden zelfs de loonongelijkheid verminderen, terwijl tegelijkertijd de vermogensongelijkheid sterk toeneemt, omdat het rendement op kapitaal stijgt en kapitaalbezit geconcentreerd is.

De vraag kan dan gespecificeerd:

> Hoe zorgen we ervoor dat mensen niet alleen eigenaar zijn van hun arbeid, maar ook mede-eigenaar worden van het steeds productievere kapitaal?

Dat leidt tot een interessant model.

Van verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij in kapitaal

Niet één revolutionair nieuw economisch systeem. Een robuuster model combineert bestaande mechanismen:

> *arbeidsinkomen + kapitaalinkomen + maatschappelijk dividend + publieke diensten.*

De cruciale verandering zit in het tweede en derde onderdeel.

Productiefactor	Nu vooral	Mogelijke toekomst
menselijke arbeid	loon	loon
kennis/vaardigheid	hoger loon	loon + winstdeling
robots/AI	winst eigenaar	winst eigenaar + werknemersparticipatie
kapitaal	aandeelhouder	veel bredere bevolking als aandeelhouder
data/kennis/ infrastructuur	vooral private opbrengst	gedeeltelijk collectief rendement
productiviteitsgroei	loon + winst	loon + winst + maatschappelijk dividend
menselijke zorg	loon	loon, maar maatschappelijk beter gewaardeerd

Het interessante is dat je daarvoor niet noodzakelijk ondernemingen of markten moet afschaffen.

Je verandert vooral wie eigenaar is van het productieve kapitaal.

1. Een maatschappelijk kapitaalfonds

Stel bijvoorbeeld dat België of de EU geleidelijk een burgerkapitaalfonds opbouwt.

Dat fonds bezit een breed gespreide portefeuille: aandelen, infrastructuur en eventueel participaties in technologiebedrijven. De inkomsten komen bijvoorbeeld uit normale belastingmiddelen, een deel van vennootschapsinkomsten of vermogensheffingen, publieke investeringen en rendement op het fonds.

Iedere burger is economisch indirect mede-eigenaar.

De opbrengsten worden niet noodzakelijk onmiddellijk volledig uitgekeerd. Een deel wordt opnieuw geïnvesteerd.

Na verloop van tientallen jaren ontstaat daardoor iets fundamenteel anders:

robots werken niet alleen voor hun juridische eigenaar; via het fonds werken ze indirect ook voor de bevolking.

Dit is geen zuiver theoretisch idee. Publieke of collectieve vermogensfondsen bestaan al, al verschillen hun doelstellingen en financiering sterk.

2. Werknemers mede-eigenaar maken

Een tweede spoor is nog directer.

Bedrijven zouden een deel van hun vergoeding kunnen verschuiven van uitsluitend:

arbeid → loon

naar:

arbeid → loon + aandelen/winstdeling

Wanneer een bedrijf vervolgens een medewerker gedeeltelijk vervangt door technologie, blijft die persoon via opgebouwd kapitaalvermogen een deel van de productiviteitswinst ontvangen.

Dat lijkt conceptueel veel interessanter dan uitsluitend een zogenaamde robotbelasting.

Een robotbelasting kan namelijk het ongewenste neveneffect hebben dat we precies datgene belasten waarvan we méér willen: productiviteitsverhogende investeringen. Het IMF waarschuwt eveneens tegen specifieke belastingen op AI en pleit eerder voor aanpassing van bredere kapitaal-, vennootschaps- en inkomensbelasting en sociale bescherming. Internationaal Monetair Fonds

3. Een maatschappelijk dividend

Pas hier wordt het echt interessant.

Wanneer het collectieve kapitaalfonds voldoende groot wordt:

productiviteit → bedrijfswinst → rendement kapitaalfonds → burgerdividend.

Dat verschilt wezenlijk van een klassiek universeel basisinkomen.

Bij een basisinkomen zegt de overheid in essentie:
U krijgt inkomen omdat u burger bent.

Bij een sociaal dividend is de economische redenering:
U ontvangt rendement omdat u via het maatschappelijke fonds mede-eigenaar bent van productief kapitaal.

Dat lijkt een subtiel onderscheid, maar economisch is het behoorlijk fundamenteel.

Het eerste is vooral herverdeling nadat inkomen werd verdiend.

Het tweede is voorverdeling van eigendom voordat inkomen wordt verdeeld.

4. Arbeid kan daardoor korter worden in plaats van schaarser

Hier zit een vaak vergeten mogelijkheid.
Stel dat AI en robotisering uiteindelijk 30% meer output per gewerkt uur mogelijk maken.
We kunnen dat benutten als:

30% meer productie, terwijl iedereen evenveel blijft werken.

Maar theoretisch ook gedeeltelijk als:

meer productie + hogere inkomens + kortere arbeidsduur.

Dan wordt automatisering niet:

de machine neemt mijn baan af

maar gedeeltelijk:

de machine neemt een deel van mijn arbeidstijd over.

Dat vereist natuurlijk dat de productiviteitswinst daadwerkelijk bij werknemers en burgers terechtkomt.

En dan verschijnt er nog een tweede soort toegevoegde waarde

Dit sluit verrassend goed aan bij mijn eigen wereld van lichaamswerk.

Ons bruto binnenlands product waardeert marktproductie behoorlijk goed, maar menselijke activiteiten zoals mantelzorg, opvoeding, sociale cohesie,

preventie, vrijwilligerswerk en veel vormen van zorg slechts gedeeltelijk of helemaal niet.

In een economie waarin machines steeds beter worden in productie, kan juist de relatieve waarde toenemen van activiteiten waarin menselijke aanwezigheid essentieel blijft:

> *zorg, aanraking, opvoeding, begeleiding, creativiteit, gemeenschap en betekenisgeving.*

De paradox zou dus kunnen worden:

> *hoe productiever machines worden, hoe minder verstandig het wordt om menselijke waarde uitsluitend aan marktproductiviteit af te meten.*

Daarmee komen we bij iets dat verder gaat dan een belastinghervorming.

Het model dat uit de probleemstelling voortkomt

Je kan het een brede kapitaalparticipatie-economie noemen:

1. Markt en ondernemerschap blijven bestaan → innovatie en productiviteit.
2. Mensen blijven werken → arbeidsinkomen en maatschappelijke participatie.
3. Werknemers bouwen systematisch kapitaalbezit op → winstdeling/aandelen.
4. De samenleving bouwt een collectief kapitaalfonds op → iedereen wordt indirect mede-eigenaar.
5. Automatiseringsrendement voedt dat fonds → maatschappelijk dividend.
6. Toenemende productiviteit kan gedeeltelijk worden omgezet in kortere arbeidstijd.
7. Zorg, opvoeding en andere menselijke bijdragen worden niet uitsluitend langs klassieke marktproductiviteit gewaardeerd.

Dat is geen keuze tussen kapitalisme en socialisme in hun klassieke betekenis. Het probeert juist het sterke punt van een markteconomie — productiviteitsgroei door kapitaal en innovatie — te behouden, maar de eigendom van dat kapitaal veel breder te spreiden.

En precies daar zit de zwakke plek van alleen maar "we moeten mensen omscholen voor de banen van morgen." Omscholing veronderstelt impliciet dat menselijke arbeid de primaire sleutel tot inkomen moet blijven. Dat hoeft in een zeer kapitaalintensieve economie helemaal niet vanzelfsprekend te zijn.

Het IMF komt vanuit een andere invalshoek opvallend dicht bij hetzelfde vraagstuk: de uiteindelijke verdelingseffecten van AI hangen niet alleen af van

lonen en banen, maar ook van kapitaalbezit, kapitaalrendement, eigendomsrechten en fiscaal beleid. Internationaal Muntfonds

De belangrijkste conclusie is daarom: wanneer AI werkelijk een grote productiviteitssprong veroorzaakt, is de centrale economische vraag waarschijnlijk niet "hoe vinden we voor iedereen nog voldoende werk?", maar

> *hoe geven we iedereen een redelijk aandeel in het productieve vermogen van de economie?*

Dat is een behoorlijk andere vraag — en volgens mij precies de interessante consequentie van deze redenering.

De concrete doorrekening voor België met als uitgangspunt dat het begrotingstekort niet wordt beperkt

We realiseren ons:
wat we weten (vergrijzing, hoge Belgische schuld en belasting op arbeid),
wat onzeker is (hoeveel extra productiviteit AI werkelijk zal opleveren) en
wat ons voorstel is (toekomstige kapitaalopbrengsten gedeeltelijk kapitaliseren voor alle burgers).
Toch is de uitwerking van het experiment de moeite waard.

1. Uitgangspunten

We nemen als startpunt ongeveer €643 miljard Belgisch bbp in 2025. Dat is een benadering op basis van €620,3 miljard in 2024 plus de nominale ontwikkeling in 2025; de Europese Commissie rapporteert 1,0% reële groei in 2025. Economy and Finance

België telde begin 2026 11.867.634 inwoners. Statbel

Voor het fonds nemen we vervolgens vrij behoudende aannames:

- jaarlijks wordt 1%, 2% of 3% van het bbp ingelegd;
- die inleg groeit reëel mee met de economie: 1,1% per jaar — gelijk aan de langetermijnaannname voor productiviteitsgroei van het Federaal Planbureau; Plan België
- het fonds behaalt gemiddeld 3% reëel rendement;
- uiteindelijk wordt maximaal dat reële rendement uitgekeerd, zodat het fonds zelf in reële termen behouden blijft. Dat 3%-principe is bijvoorbeeld ook de langetermijnreferentie van het Noorse staatsfonds. Regjeringen.no
- alle bedragen hieronder zijn daarom ongeveer in koopkracht van vandaag.

2. Wat gebeurt er na 30 jaar?

Jaarlijkse	Vandaag ≈	Fonds na 30	3% jaarlijks	Per

inleg		jaar	dividend	inwoner/maand
1% bbp	€6,4 mld/jaar	**€352 mld**	€10,5 mld	**€74**
2% bbp	€12,9 mld/jaar	**€703 mld**	€21,1 mld	**€148**
3% bbp	€19,3 mld/jaar	**€1.055 mld**	€31,6 mld	**€222**

Die laatste regel is behoorlijk interessant.

Na dertig jaar bezit het collectieve fonds ongeveer €1.050 miljard aan productief vermogen — ruwweg anderhalf maal het huidige Belgische bbp.

En zonder het fonds op te eten kan daarvan ongeveer €32 miljard per jaar naar de bevolking vloeien.

Dat is circa €2.666 per Belg per jaar, of €222 per maand. Dit bovenop de gewone inkomsten.

Een gezin van vier zou daarmee ongeveer €888 per maand aan maatschappelijk kapitaalinkomen ontvangen.

Niet als uitkering wegens werkloosheid of armoede.

Maar als rendement op gemeenschappelijk vermogen.

3. Tijd blijkt de machtigste variabele

Neem het middenscenario: jaarlijks 2% van het bbp.

na	Fondsvermogen	duurzaam dividend p.p./maand
10 jaar	€155 mld	€33
20 jaar	€380 mld	€80
30 jaar	**€703 mld**	**€148**
40 jaar	€1.159 mld	€244

Hier wordt iets zichtbaar wat politiek gemakkelijk verloren gaat:

> *samengestelde opbrengst heeft tijd nodig.*

Een regering die hiermee begint, creëert dus vooral vermogen voor regeringen en burgers die tientallen jaren later komen.

Dat is tegelijk de economische kracht én de politieke moeilijkheid.

4. Maar nu voegen we AI en robotisering toe

En hier wordt de oorspronkelijke gedachte volgens mij interessanter dan het gewone staatsfondsmodel.

Tot nu toe hebben we eenvoudig gezegd:

> België stort ieder jaar x% van het bbp in een fonds.

Maar uw oorspronkelijke probleem was juist:

> wat als automatisering de verhouding arbeid/kapitaal verandert?

Stel bijvoorbeeld dat AI en robotisering uiteindelijk jaarlijks €30 miljard extra toegevoegde waarde produceren.

Er zijn dan fundamenteel verschillende mogelijkheden.

Model A — huidige eigendomsverdeling

€30 miljard extra productiviteit
→ vooral ondernemingswinsten
→ dividenden/aandelenkoersen
→ vooral kapitaalbezitters profiteren.

Lonen hoeven niet evenredig mee te stijgen.

Model B — alles belasten en herverdelen

€30 miljard
→ bijvoorbeeld €10 miljard extra belastingen
→ sociale uitgaven/basisinkomen.

Dat werkt herverdelend, maar de burger blijft geen eigenaar van de productiemiddelen.

Model C — kapitaalparticipatie

Een afgesproken deel van de nieuwe kapitaalopbrengsten vloeit structureel naar:

werknemersfondsen + burgerkapitaalfonds.

Dan ontstaat:

AI → hogere productiviteit → hogere winst → collectief kapitaalbezit → dividend burgers.

Dat is economisch de interessantste variant om verder te onderzoeken.

5. Hoeveel vermogen is eigenlijk nodig voor €500 per maand?

Nu kunnen we de berekening omdraaien.

€500 per maand × 12 × 11,87 miljoen Belgen = ongeveer €71 miljard per jaar.

Wanneer we jaarlijks slechts 3% van het fonds willen gebruiken, moet het fonds ongeveer: €2.370 miljard bedragen.

Voor €1.000 per maand: €4.750 miljard.

Voor €2.000: €9.500 miljard.

Daarmee wordt onmiddellijk duidelijk waarom een klassiek fonds alleen het probleem niet kan oplossen.

Maar er zit nog een andere mogelijkheid in.

We hoeven het maatschappelijke dividend niet aan iedereen gelijk uit te betalen.

Stel bijvoorbeeld dat kinderen een deel krijgen dat wordt gekapitaliseerd in plaats van uitgekeerd.

Een volwassene zou bijvoorbeeld kunnen beschikken over:

- arbeidsinkomen
- persoonlijk opgebouwd werknemerskapitaal
- maatschappelijk dividend
- pensioen/sociale verzekering.**

Dan hoeft het collectieve dividend geen volledig bestaansinkomen te worden.

Zelfs €150–€300 per maand kan dan belangrijk worden omdat het bovenop andere inkomens komt.

6. België heeft bovendien een probleem dat Noorwegen bij de start niet had

Hier moeten we streng zijn voor ons eigen gedachte-experiment.

België heeft al een overheidsschuld van ongeveer 108% van het bbp in 2025, en de Europese Commissie verwacht bij ongewijzigde omstandigheden verdere stijging. Economy and Finance

We kunnen dus moeilijk zeggen:

"Lenen we jaarlijks €20 miljard en stoppen we dat in aandelen."

Dat zou gedeeltelijk leveraged beleggen door de staat zijn.

En €19 miljard per jaar — onze 3%-variant — moet ergens vandaan komen.

Daarom niet onmiddellijk 3% van het bestaande bbp afromen.

Dat brengt ons tot een ander ontwerp.

7. Het automatiseringsdividend

Stel:

de Belgische economie groeit normaal reëel met ongeveer 1%.

Maar AI/robotisering verhoogt dat op termijn bijvoorbeeld naar 2%.
Dan zou je niet zeggen:

we belasten de bestaande economie extra met 3%.

Maar bijvoorbeeld:

---

een afgesproken deel van de extra kapitaalinkomsten die door de technologische productiviteitsgroei ontstaan, wordt maatschappelijk gekapitaliseerd.

Dat kan langs verschillende kanalen gebeuren: vennootschapsbelasting, vermogens- en meerwaardebelasting, werknemersaandelen, verplichte winstdeling, publieke participaties, licentie-inkomsten uit publieke kennis/infrastructuur enzovoort.

Het belangrijke is niet één specifieke belasting.

Het principe is:

oude welvaart → zo weinig mogelijk afromen
nieuwe automatiseringswelvaart → eigendom breder verdelen.

Dat maakt de overgang veel minder conflictueus.

8. En hier komt de vergrijzing onverwacht terug

België telt inmiddels ruim 20% 65-plussers. Statbel

Het Federaal Planbureau verwacht dat de sociale uitgaven stijgen van 25,7% van het bbp in 2025 naar 27,2% in 2050. Gezondheidszorg alleen stijgt met 2,1 procentpunt bbp. Plan België

Ons systeem is voornamelijk:

werkende generatie → belastingen/sociale bijdragen → gepensioneerde generatie.

Dat werkt uitstekend zolang er voldoende arbeidsinkomen tegenover voldoende gepensioneerden staat.

Maar wanneer tegelijk:

- bevolking vergrijst
- aandeel arbeid daalt
- aandeel kapitaal stijgt,**

wordt financiering die zwaar op arbeid steunt steeds merkwaardiger.

Een kapitaalfonds introduceert een tweede pijler:

huidige productie → kapitaalopbouw → rendement → toekomstige bevolking.

Dan financiert de toekomstige robot dus letterlijk een stukje van het pensioen van de mens. Dat lijkt mij een betere carrièrekeuze voor de robot dan hem belastingplichtig verklaren. ☺

9. Daarom wordt ons oorspronkelijke model aangepast

Niet:

basisinkomen gefinancierd door belasting op robots

Maar:

Universele kapitaalparticipatie

waarbij iedere Belg geleidelijk drie economische rollen krijgt:

1. werknemer → loon
2. individuele mede-eigenaar → werknemerskapitaal/winstdeling
3. burger-mede-eigenaar → maatschappelijk kapitaalfonds

Daardoor verandert ook de betekenis van automatisering.

Nu:

> Mijn arbeid wordt door een machine vervangen → mijn inkomen staat onder druk.

In het nieuwe model:

> *Een deel van mijn arbeid wordt door kapitaal vervangen → maar ik bezit indirect ook een deel van dat kapitaal.*

Dat is een veel fundamentelere oplossing dan mensen eindeloos proberen om te scholen om met machines te concurreren.

En onze berekening laat tegelijkertijd iets belangrijks zien: we moeten hier vroeg mee beginnen. Een dergelijk systeem dat in 2050 nodig blijkt, kun je niet in 2049 oprichten. Samengestelde kapitaalgroei heeft tientallen jaren nodig.

Simulatie over 1 generatie van de voorgestelde oplossing.

De simulatie is bewust zo opgezet dat ze onze hypothese ook kan ontkrachten. Het belangrijkste resultaat is namelijk niet dat AI automatisch een sociaal dividend mogelijk maakt, maar dat productiviteit en verdeling twee afzonderlijke knoppen zijn.

De Belgische uitgangssituatie ondersteunt die benadering. Het Federaal Planbureau verwacht dat de bevolking op arbeidsleeftijd op lange termijn relatief stabiel blijft, terwijl het aantal ouderen sterk stijgt. De totale bevolking groeit richting 13,1 miljoen in 2080. Plan België Tegelijk stijgen volgens de recentste vergrijzingsvooruitzichten de sociale uitgaven van 25,7% van het bbp in 2025 naar 27,2% rond 2050; gezondheidszorg is daarbij de belangrijkste stijger.

Onze simulatie 2027 → 2060

Ik gebruik drie **scenario's, geen voorspellingen**. Alle bedragen zijn reëel — dus zoveel mogelijk in koopkracht van vandaag.

	Voorzichtig	Middelmatig AI	Sterke AI/robotisering
productiviteit/jaar	1,2%	1,8%	2,5%
arbeidsvolume/jaar	+0,1%	0%	−0,2%
reële bbp-groei	~1,3%	~1,8%	~2,3%
bbp 2060*	€995 mld	€1.171 mld	€1.377 mld

maatschappelijk fonds	€434 mld	€704 mld	€1.015 mld
duurzaam rendement fonds	€13,0 mld/j	€21,1 mld/j	€30,5 mld/j
burgerdividend	**±€85/mnd**	**±€139/mnd**	**±€200/mnd**

* in ongeveer huidige euro's; startwaarde afgerond op €650 miljard. Voor het fonds is respectievelijk 1%, 1,5% en 2% van het bbp als jaarlijkse kapitaalopbouw genomen en 3% reëel rendement.

Die percentages zijn beleidsaannames van onze simulatie, geen bestaande Belgische voorstellen.

Het verrassende resultaat

Zelfs het sterke AI-scenario levert dus tegen 2060 niet vanzelf €500 of €1.000 per maand op.

Maar kijk naar iets anders:

€30,5 miljard jaarlijks kapitaalinkomen.

Dat komt overeen met ongeveer 2,2% van het bbp van dat scenario.

En dat bedrag ontstaat ieder volgend jaar opnieuw zonder dat daarvoor dat jaar menselijke arbeid hoeft te worden verricht.

Daar begint het model economisch serieus te worden.

Maar wat gebeurt er met het loon?

Hier moeten we een vierde variabele invoeren: het arbeidsaandeel.

We normaliseren voor de simulatie het huidige arbeidsaandeel op 60% van de toegevoegde waarde. Dat is hier een rekenparameter, niet mijn bewering dat het precieze actuele Belgische cijfer 60% bedraagt.

Stel vervolgens:

Voorzichtig: 60 → 57%
Midden: 60 → 53%
Sterke automatisering: 60 → 48%.

Dat lijkt op het eerste gezicht slecht voor werknemers.

Maar de productiviteit per gewerkt uur stijgt ondertussen cumulatief enorm.

In 2060 wordt de reële productie per gewerkt uur ongeveer:

1,2% groei → 148
1,8% → 180
2,5% → 226

wanneer 2027 = 100.

Zelfs wanneer het arbeidsaandeel daalt, kan het reële loon daardoor nog stijgen.

In onze eenvoudige simulatie komt de potentiële reële loonindex ongeveer uit op:

141 — 159 — 181.

Dus hier zit een belangrijke correctie op onze oorspronkelijke hypothese:

> *Een dalend arbeidsaandeel betekent niet noodzakelijk dalende reële lonen.*

Werknemers kunnen rijker worden terwijl tegelijkertijd een steeds groter gedeelte van de totale welvaart naar kapitaalbezitters gaat.

Dat onderscheid tussen absolute welvaart en relatieve verdeling is essentieel.

En nu wordt arbeidsduur interessant

Neem als gedachte-experiment een voltijdse werkweek van 38 uur.

Als we niet alle extra AI-productiviteit in méér productie willen omzetten, kunnen we een deel omzetten in tijd.

Om in 2060 alleen de productie te realiseren die we zonder extra AI-productiviteit zouden hebben bereikt, zou theoretisch ongeveer volstaan:

scenario	equivalente werkweek
gewone productiviteitsgroei	38 uur
middelmatige AI	**31,3 uur**
sterke AI	**24,9 uur**

Dit is nadrukkelijk geen voorspelling dat een 25-urige werkweek economisch zomaar kan worden ingevoerd. Productiviteit verschilt enorm tussen sectoren, kapitaal moet worden betaald, belastingen blijven nodig enzovoort.

Maar het illustreert iets fundamenteels:

> *productiviteitswinst kan worden verdeeld in geld óf in tijd.*

En waarschijnlijk in een combinatie.

Dat opent een veel interessanter toekomstbeeld dan "AI neemt banen af".

Bijvoorbeeld in het middenscenario:

**31–34 uur werken

- hoger reëel uurloon
- ± €140 burgerdividend per maand
- pensioen/sociale zekerheid.**

Dan de vergrijzing

Hier wordt het model voor België bijzonder relevant.

Het Planbureau verwacht dat de sociale uitgaven rond 2050 ongeveer 1,5 procentpunt bbp hoger liggen dan in 2025. Plan België

Vergelijk dat eens met onze fondsrendementen in 2060:

voorzichtig: 1,3% bbp
midden: 1,8% bbp
sterke AI: 2,2% bbp.

Dat betekent niet dat we daarmee zomaar de vergrijzingskosten kunnen "betalen". Het dividend behoort immers aan burgers als we het als burgerfonds definiëren.

Maar het laat wel iets belangrijks zien:

de orde van grootte is dezelfde.

Een economie die gedurende één generatie systematisch productief kapitaal collectiviseert, kan dus een kapitaalinkomen opbouwen dat macro-economisch niet meer marginaal is.

Er ontstaat nu een interessante keuze

Stel dat ons middenscenario in 2060 werkelijkheid wordt.

Het fonds bezit ongeveer: €704 miljard.

Het produceert ongeveer: €21 miljard reëel inkomen per jaar.

We zouden dat volledig kunnen uitkeren: ± €139 per Belg per maand.

Maar we zouden bijvoorbeeld ook kunnen beslissen:

⅓ → burgerdividend
⅓ → pensioen/vergrijzing
⅓ → verdere kapitaalopbouw.

Dan begint het fonds tegelijkertijd drie problemen aan te pakken:

inkomensverdeling + vergrijzing + intergenerationeel vermogen.

En juist dat laatste is belangrijk.

Een kind dat in 2060 geboren wordt, erft dan niet alleen:

Belgische overheidsschuld.
Het erft óók: een aandeel in honderden miljarden euro's productief maatschappelijk vermogen.

Dat verandert de intergenerationele balans behoorlijk.

Maar er zit een gevaarlijke val in ons model

Stel dat AI werkelijk 2,5% productiviteitsgroei oplevert.

Maar we doen niets aan eigendomsverdeling.

Dan kan precies dezelfde technologische revolutie leiden tot:

- veel hogere productie
- hogere gemiddelde inkomens
- sterk geconcentreerd vermogen
- relatief kleiner arbeidsaandeel
- hoge vermogensinkomens voor een kleine groep
- blijvende belastingdruk op arbeid.**

AI heeft dan zijn werk perfect gedaan.

De verdeling heeft gefaald.

Omgekeerd kan een middelmatige technologische vooruitgang mét brede kapitaalparticipatie sociaal aantrekkelijker uitvallen dan spectaculaire AI-productiviteit met zeer geconcentreerd eigendom.

Daarmee verschuift onze oorspronkelijke vraag nogmaals.

Niet:

Hoeveel banen zal AI vernietigen?

maar:

Wie bezit in 2060 de machines, modellen, ondernemingen en infrastructuur die de productie leveren?

Voorlopig model voor België 2060

We zullen daarom niet kiezen voor één instrument, maar voor een vierdelige inkomensstructuur:

① Arbeidsinkomen
Mensen blijven betaald werken waar menselijke arbeid economisch en maatschappelijk waardevol is.

② Persoonlijk kapitaalinkomen
Werknemers bouwen via winstdeling, pensioenvermogen en werknemersparticipaties zelf productief vermogen op.

③ Universeel maatschappelijk kapitaal
Iedere burger heeft indirect een gelijk aandeel in een professioneel beheerd Belgisch/Europees burgerfonds.

④ Sociale verzekering
Pensioen, ziekte, handicap, werkloosheid en zorg blijven bestaan omdat individuele risico's nooit netjes door een dividend worden opgelost.

En vervolgens wordt productiviteitsgroei verdeeld over drie opbrengsten:

geld + tijd + collectief vermogen.

Dat laatste drietal is uiteindelijk sterker dan een universeel basisinkomen.

Een basisinkomen zegt vooral:

"We moeten voldoende inkomen herverdelen."

Ons model zegt:

We moeten ervoor zorgen dat iedereen mede-eigenaar wordt van de productiviteit.

Dat is economisch een wezenlijk ander uitgangspunt.

En opmerkelijk genoeg maakt onze simulatie de oorspronkelijke intuïtie volgens mij sterker, maar ook preciezer: omscholing blijft noodzakelijk, maar kan het verdelingsvraagstuk principieel niet oplossen. Iemand leren samenwerken met AI bepaalt wat hij kan produceren; het bepaalt niet wie eigenaar is van de AI en wie het rendement ontvangt.

Concreet "Belgisch burgerkapitaalfonds 2027–2060"

Waar komt het geld precies vandaan, wie is eigenaar, hoe voorkomen we dat politici het fonds leegmaken, hoeveel gaat naar iedere burger, wat gebeurt er bij geboorte/overlijden en — misschien het moeilijkste punt — hoe we dit invoeren zonder arbeid, investeringen of ondernemerschap te ontmoedigen. Dat is waar dit gedachte-experiment volgens mij echt getest wordt.

Het concretere voorstel zou daarom een Belgisch Burgerkapitaalfonds (BBKF) zijn dat klein begint, onttrokken wordt aan de gewone begrotingspolitiek en gedurende één generatie vermogen opbouwt.

1. Het basisprincipe

Iedere Belg wordt economisch mede-eigenaar van een collectief, niet-verkoopbaar vermogen.

Niet:

overheid → belasting → uitkering

maar:

---

economie → kapitaalopbouw → belegging → rendement → burgerdividend.

Het onderscheid is belangrijk. Het fonds zou geen reserve zijn waaruit een regering bij een begrotingstekort zomaar €10 miljard kan halen.

We kunnen wettelijk drie doelen vastleggen:

Het BBKF bouwt permanent productief vermogen op voor huidige en toekomstige generaties, verbreedt het bezit van kapitaal en keert een duurzaam gedeelte van zijn rendement gelijkelijk aan burgers uit.

2. Van wie is het geld?

Hier kunnen we voor een bijzondere constructie kiezen.

Het fonds is collectief eigendom van de Belgische burgers, maar niemand kan zijn aandeel verkopen, verpanden of nalaten.

Een kind krijgt bij geboorte automatisch een participatierecht.

Bij overlijden vervalt dat recht aan de gemeenschap.

Dus niet:

"Jan of Mieke bezit €28.436 in het BBKF."

maar:

"*Jan of Mieke bezit één gelijk burgerrecht op de uitkeerbare opbrengst van het BBKF.*"

Dat voorkomt dat na twee generaties opnieuw precies gebeurt wat we proberen te corrigeren: concentratie door erfenis, verkoop en vermogensaccumulatie.

Het kapitaal blijft eeuwigdurend collectief; alleen het rendement wordt gedeeltelijk individueel.

3. Hoe vullen we het fonds?

Hier zullen we aanzienlijk voorzichtiger zijn dan in onze vorige simulatie.

België heeft namelijk nóg een eigenaardigheid: arbeid is al buitengewoon zwaar belast. Voor een alleenstaande werknemer met gemiddeld loon bedroeg de Belgische tax wedge in 2025 52,5% van de totale arbeidskosten, de hoogste van de 38 OECD-landen. OECD

Een "burgerfondsbijdrage" bovenop het loon zou daarom precies de verkeerde financieringsbron zijn.

Het voorstel:

2027–2031
0,25% bbp per jaar

ongeveer €1,6–1,8 miljard.

2032–2036
0,50% bbp

ongeveer €3,5 miljard.

Vanaf 2037
1,0% bbp

ongeveer €7–10 miljard per jaar, afhankelijk van de toekomstige economie.

Maar dat moet grotendeels komen uit kapitaal- en productiviteitsgerelateerde inkomsten, niet uit hogere arbeidsbelasting.

Bijvoorbeeld uit een vooraf bepaalde combinatie van:

- een deel van bestaande en toekomstige inkomsten uit kapitaalbelasting;
- een gedeelte van vennootschapsinkomsten;
- inkomsten uit verkoop of concessie van publieke schaarse goederen, zoals spectrumlicenties;
- dividenden uit bestaande of toekomstige overheidsparticipaties;
- een afgesproken gedeelte van uitzonderlijke privatiseringsopbrengsten;
- eventuele toekomstige belastbare AI/automatiseringswinsten;
- vrijwillige of verplichte werknemers-/ondernemingsparticipatie.

Welke mix daarvan België kiest is uiteraard een politieke keuze. We kunnen vooral de jaarlijkse storting wettelijk vastleggen, niet ieder jaar opnieuw laten afhangen van de begrotingsonderhandeling.

4. Geen robotbelasting

Hier zullen we vrij principieel in het ontwerp zijn.

Geen belasting per robot, computer, algoritme of vervangen werknemer.

Een bedrijf dat met één fantastische machine tweemaal zoveel kan produceren, doet economisch precies wat we willen: productiever worden.

We willen niet:

automatiseren → fiscale straf.

We willen:

automatiseren → hogere toegevoegde waarde → een gedeelte van die hogere kapitaalopbrengst wordt breder bezit.

Dat verschil lijkt klein, maar verandert de prikkel volledig.

5. En wat levert het voorzichtigere fonds op?

Doorgerekend met:

- start-bbp ≈ €650 miljard;
- 1,2% reële economische groei;
- 3% reëel fondsrendement;
- bovenstaande geleidelijke stortingen;
- bedragen in ongeveer huidige koopkracht.

krijgen we:

Jaar	jaarlijkse storting	opgebouwd BBKF
2031	± €1,7 mld	**€9 mld**
2036	± €3,6 mld	**€29 mld**
2040	± €7,6 mld	**€64 mld**
2050	± €8,6 mld	**€178 mld**
2060	**± €9,6 mld**	**± €344 mld**

Dat is veel minder spectaculair dan onze eerdere €700 miljard.

Maar het is wellicht veel geloofwaardiger als startmodel voor België.

En er ontstaat dan een interessant beslismoment.

6. De eerste tien jaar: géén dividend

Dit kan zelfs wettelijk verboden.

2027–2036 = kapitalisatiefase.

Geen enkele regering kan dividend uitkeren.
Alle rendement wordt opnieuw geïnvesteerd.

Waarom?
Omdat anders onmiddellijk politieke druk ontstaat:
"Er zit €20 miljard in dat fonds. Waarom betalen we daar de pensioenen niet mee?"
En tien jaar later is het fonds verdwenen.

Alaska laat zien hoe belangrijk de institutionele scheiding tussen beschermd kapitaal en besteedbare opbrengsten is; het hoofdkapitaal van het Alaska Permanent Fund is constitutioneel beschermd. Alaska Permanent Fund Corporation

7. Vanaf 2037: de 3%-regel

Daarna kan maximaal 3% van de gemiddelde reële fondswaarde over bijvoorbeeld de voorafgaande vijf jaar beschikbaar maken.

Niet 3% van de winst van dat ene jaar.

Dat voorkomt dat een fantastisch beursjaar onmiddellijk tot enorme uitkeringen leidt en een beurscrash vervolgens tot nul.

Alaska gebruikt eveneens een meerjarig gemiddelde om de jaarlijkse opname te skantabiliseren, zij het met een andere uitkeringsregel. Alaska Permanent Fund Corporation

En we kunnen vervolgens iets ongebruikelijks doen.

Van die beschikbare 3%:

50% → burgerdividend
25% → sociale/vergrijzingsreserve
25% → opnieuw kapitaliseren.

Daardoor eet iedere generatie niet het volledige rendement op.

8. Wat betekent dat rond 2060?

Bij ongeveer €344 miljard vermogen:

3% ≈ €10,3 miljard duurzaam beschikbaar rendement.

Volgens de 50/25/25-verdeling:

€5,2 miljard → burgers
€2,6 miljard → sociale/vergrijzingsreserve
€2,6 miljard → verdere kapitaalopbouw.

Bij ruwweg 13 miljoen inwoners komt het burgerdeel neer op ongeveer:

€400 per persoon per jaar
of slechts ongeveer:

€33 per maand.
En hier zou u terecht kunnen zeggen:

"Jan of Mieke heeft dertig jaar gewacht en krijgt daar één restaurantbezoek per maand voor terug?"

Maar dat zou het fonds verkeerd beoordelen.

Want België bezit dan daarnaast €344 miljard gemeenschappelijk productief vermogen dat blijft renderen.

En dat verandert de volgende generatie.

9. Een tweede financieringsmotor toevoegen

Dit is volgens mij de interessantste innovatie van het model.

De vaste 1% bbp vormt alleen de bodem. Wie deze 1% betaalt komt aan bod in het hoofdstuk *Wie betaalt uiteindelijk die 1% van het bbp?*

Daarnaast komt een:

Productiviteitsdividend
We bepalen een langjarige referentiegroei van bijvoorbeeld 1,2% arbeidsproductiviteit.

Als toekomstige AI/robotisering structureel méér productiviteitsgroei veroorzaakt, wordt een vooraf afgesproken gedeelte van de extra fiscale opbrengsten die aantoonbaar samenhangen met hogere winsten en kapitaalinkomens automatisch aan het fonds toegewezen.

Niet de bruto productiviteitswinst — die kunnen we onmogelijk netjes aan "AI" toeschrijven.

Wel de gerealiseerde extra publieke inkomsten uit de groeiende kapitaalbasis.

Bijvoorbeeld:

productiviteit 1,2% → normale economie

maar:

productiviteit 2,2% → extra economische ruimte.

Een gedeelte daarvan:

werknemer → hoger loon/kortere arbeidstijd
ondernemer → hogere winst
overheid → belastingopbrengst
BBKF → extra kapitaalparticipatie.

Daardoor groeit het fonds sneller als onze oorspronkelijke hypothese over AI daadwerkelijk uitkomt, maar wordt België niet opgezadeld met enorme stortingen als de voorspelde AI-productiviteitsrevolutie uitblijft.

Dat lijkt een veel degelijker mechanisme.

10. Waar wordt het geld belegd?

Hier zullen we tegenintuïtief handelen.

Niet hoofdzakelijk in België.

Als het fonds én Belgische bedrijven bezit én Belgische werknemers hun loon daar verdienen én België een economische crisis krijgt, vallen alles tegelijk naar beneden.

Het Noorse staatsfonds belegt juist volledig buiten Noorwegen. Norges Bank Investment Management

Voor België kunnen we bijvoorbeeld denken aan:

70% wereldwijd gespreide aandelen
20% internationale obligaties
10% infrastructuur/overige reële activa.

Exacte percentages moeten professionals bepalen.

En maximaal bijvoorbeeld 5–10% Belgische activa.

Dan wordt iedere Belg via het fonds mede-eigenaar van een minuscuul stukje van duizenden ondernemingen wereldwijd.

AI van Amerikaanse bedrijven, Duitse robots, Europese farmacie, Aziatische halfgeleiders enzovoort kunnen dan allemaal indirect inkomen voor Belgische burgers produceren.

11. Politici mogen niet beleggen

Dat zou wat mij betreft een van de belangrijkste regels worden.

Het parlement bepaalt:

> *doelstelling → risicokader → maximale uitkering → ethische wettelijke grenzen.*

Een onafhankelijke professionele instelling bepaalt:

> *welke activa → wanneer kopen → wanneer verkopen → portefeuillebeheer.*

Noorwegen gebruikt precies zo'n scheiding: het parlement bepaalt de hoofdlijnen, het ministerie draagt formele verantwoordelijkheid en de operationele beleggingen gebeuren door Norges Bank. Regjeringen.no

Dus geen minister die besluit:

"We investeren €3 miljard in deze veelbelovende Belgische batterijfabriek."

Dat kan industriebeleid zijn.
Maar dan moet het buiten het burgerfonds gebeuren.

Het BBKF heeft maar één fiduciaire opdracht:

> *het reële vermogen per burger over generaties maximaliseren binnen vooraf bepaalde risico- en ethische grenzen.*

12. De juridische bescherming moet uitzonderlijk sterk zijn

Vijf sloten op de deur:

1. Het hoofdkapitaal is niet opvraagbaar door de gewone begroting.
2. Wijziging van de uitkeringsregel vereist een bijzondere meerderheid.
3. Jaarlijkse externe audit en volledige openbare rapportering.
4. Bestuurders hebben lange, overlappende mandaten zodat één regering het bestuur niet kan vervangen.
5. Iedere burger kan online zien: totale fondswaarde, rendement, kosten, portefeuille en uitkering.

Alaska biedt hier eveneens interessante lessen: het fonds heeft een afzonderlijke governance, fiduciaire verantwoordelijkheid, onafhankelijke audit en wettelijk beschermde structuur. Alaska Permanent Fund Corporation

13. Wat gebeurt er met kinderen?

Hier zal het model anders gemaakt dan voor volwassenen.

Het dividend van minderjarigen wordt niet aan de ouders uitbetaald.
Het blijft in een persoonlijk, niet-verhandelbaar burgerkapitaalrekeningetje binnen het fonds.

Bij 18 jaar wordt bijvoorbeeld slechts een gedeelte beschikbaar.
Niet voor consumptie, maar voor:

---

opleiding — eerste woning — ondernemerschap — verdere pensioenopbouw.

De rest blijft kapitaal.

Daarmee krijgt ieder kind, ongeacht of het geboren wordt in een vermogend of arm gezin, een kleine hoeveelheid productief vermogen mee.

Dat is misschien wel de meest directe manier waarop het fonds vermogensongelijkheid vóór herverdeling beïnvloedt.

14. Pensioen blijft pensioen

Het burgerdividend zal nooit verrekend met het wettelijke pensioen.
Anders gebeurt uiteindelijk: €100 burgerdividend erbij → €100 pensioen eraf.
Dan hebben we niets veranderd.

Het moet juridisch worden beschouwd als kapitaalinkomen van de burger, niet als sociale uitkering.

Hetzelfde geldt voor werkloosheids-, ziekte- en invaliditeitsverzekering, al moet de fiscale behandeling natuurlijk worden vastgelegd.

Dat is relevant omdat de Belgische vergrijzingskosten volgens het Planbureau nog stijgen: sociale uitgaven gaan naar verwachting van 25,7% bbp in 2025 naar 27,2% rond 2050, vooral door gezondheidszorg en in mindere mate pensioenen. Plan België

Het volledige systeem overzicht

BELGISCHE ECONOMIE

menselijke arbeid → loon
ondernemerschap → winst
kapitaal + AI + robots → kapitaalrendement
productiviteitsgroei → hogere lonen / kortere arbeidstijd / hogere winst

gedeelte kapitaalgerelateerde publieke opbrengsten

BELGISCH BURGERKAPITAALFONDS

wereldwijd productief vermogen

rendement

↙ ↓ ↘

burgerdividend — vergrijzingsreserve — herinvestering

En daarmee komen we eigenlijk tot een iets andere conclusie dan waarmee we begonnen.

We zochten aanvankelijk een manier om de opbrengsten van automatisering eerlijker te verdelen.

Maar alleen herverdelen is misschien de verkeerde ambitie.

We moeten eigendom verdelen.

Dat is een wezenlijk verschil.

Bij klassieke herverdeling bezit persoon A het kapitaal, ontvangt het rendement, belast de staat A en geeft vervolgens geld aan B.

Bij dit model zijn A én B vanaf het begin mede-eigenaar van productief kapitaal.

Marktwerking, particulier eigendom en ondernemerschap hoeven daarvoor niet te verdwijnen. Er komt eenvoudig een vierde grote kapitaalbezitter bij:

de burgers gezamenlijk

En juist omdat België momenteel zowel een zeer hoge overheidsschuld als een uitzonderlijk hoge belastingdruk op arbeid heeft, lijkt mij een langzaam[Wie betaalt uiteindelijk die 1% van het bbp?] opgebouwd, permanent fonds dat vooral toekomstige kapitaal- en productiviteitsopbrengsten kapitaliseert veel interessanter dan een onmiddellijk groot basisinkomen.

Wie betaalt uiteindelijk die 1% van het bbp?

Als we daarvoor gewoon bestaande belastingen verhogen, kan het fonds deels vestzak-broekzak worden.

De volgende stap is daarom een concrete financieringsmix voor die ±€7 miljard per jaar, waarbij we per bron bekijken wie werkelijk betaalt — werknemer, consument, vermogende particulier, onderneming of buitenlandse kapitaalbezitter — en welke economische neveneffecten te verwachten zijn. Dat is waar we kunnen ontdekken of ons mooie model ook werkelijk eerlijk is.

Vanaf ongeveer 2037 wilden we uiteindelijk circa 1% bbp per jaar kapitaliseren.

We zouden die €7 miljard nadrukkelijk niet via één nieuwe belasting ophalen.

De illustratieve mix zou ongeveer zo zijn:

bron	% bbp	orde grootte*
efficiëntere overheid + afbouw slecht gerichte fiscale uitzonderingen/subsidies	0,25%	€1,75 mld

hervorming kapitaalbelasting	0,20%	€1,40 mld
deel extra opbrengsten productiviteitsgroei	0,20%	€1,40 mld
publieke dividenden, concessies, spectrum, activa	0,10%	€0,70 mld
hervorming milieuschadelijke/fossiele fiscale voordelen	0,15%	€1,05 mld
werknemers-/ondernemingsparticipatie	0,10%	€0,70 mld
totaal	**1,00%**	**€7,0 mld**

* Bij een toekomstig bbp van €700 miljard. Dit zijn ontwerpbedragen, geen geraamde belastingopbrengsten. Iedere component zou afzonderlijk econometrisch doorgerekend moeten worden.

En juist die disclaimer is belangrijk: we willen niet doen alsof ergens zeven miljard gratis geld op een plank ligt.

1. Efficiëntiewinst — €1,75 miljard

Hier zullen we geen lineaire besparing van 0,25% bbp opleggen.

De Europese Commissie wijst juist op versnippering tussen gemeenten, provincies, gewesten, gemeenschappen en federale overheid, duplicatie en gebrekkige coördinatie. Reforms and Investments

Dus:

niet: "onderwijs −3%"
niet: "justitie −3%"
niet: "zorg −3%"

maar bijvoorbeeld:

overlappende structuren → samenvoegen
ineffectieve subsidies → afbouwen
administratieve processen → digitaliseren
overheidsaankopen → gezamenlijk organiseren
fiscale uitzonderingen → systematisch evalueren.

En alleen gerealiseerde, onafhankelijk vastgestelde besparingen mogen naar het fonds.

Anders wordt "efficiëntiewinst" gewoon een mooi woord voor bezuiniging.

2. Kapitaalinkomsten — €1,4 miljard

Hier zullen we uiterst voorzichtig zijn.

België belast arbeid namelijk al uitzonderlijk zwaar. De tax wedge voor een alleenstaande met gemiddeld loon bedroeg in 2025 52,5%, de hoogste van de hele OECD. OECD

Dus liever belasting verschuiven:

---

minder belasting op arbeid ↔ neutralere belasting van verschillende kapitaalvormen

---

dan simpelweg:

totale belastingdruk omhoog.

De OECD-cijfers laten ook zien hoe uitzonderlijk zwaar België op personenbelasting en sociale bijdragen steunt. OECD

België heeft ondertussen een meerwaardebelasting op financiële activa ontworpen met een basistarief van 10% en vrijstellingen. Nieuws België

Het voorstel zou daarom niet zijn daar lukraak nog een belasting bovenop te zetten, maar geleidelijk verschillende vormen van kapitaalinkomen fiscaal neutraler te behandelen.

3. De interessantste €1,4 miljard: het productiviteitsdividend

Dit is het gedeelte dat het belangrijkst lijkt.

Stel dat de Belgische economie dankzij AI, robotisering en andere innovatie structureel sneller groeit.

Dan stijgen zonder tariefverhogingen ook:

- vennootschapsbelasting
- belastbare kapitaalinkomsten
- consumptiebelastingen
- andere inkomsten.**

We spreken vooraf af:

bijvoorbeeld 20% van bepaalde belastingmeevallers boven een prudent structureel groeipad gaat naar het BBKF.

Dat betekent:

Geen productiviteitswonder → geen fictieve miljarden.

Maar:

AI levert werkelijk grote productiviteitswinst → burgers bouwen automatisch meer kapitaalbezit op.

Dat maakt het fonds zelfcorrigerend.

4. Publieke activa — €700 miljoen

Hier moeten we geen belastingen heffen.

Spectrumveilingen, concessies, dividenden van publieke participaties en bepaalde privatiseringsopbrengsten zijn eigenlijk opbrengsten van maatschappelijk bezit.

Die allemaal onmiddellijk consumeren lijkt economisch twijfelachtig.

Verkoop je bijvoorbeeld een publiek vermogensbestanddeel voor €1 miljard en betaal je daarmee lopende uitgaven, dan heb je:

vermogen → consumptie.

We zouden minstens een deel verplicht omzetten:

publiek bezit A → BBKF-belegging B.

De samenleving houdt dan vermogen.

5. Fossiele en andere schadelijke subsidies — ongeveer €1 miljard

Hier blijkt verrassend veel ruimte te zitten, al mogen we de bruto cijfers absoluut niet gelijkstellen aan gemakkelijk realiseerbare besparingen.

De Europese Commissie verwijst voor België naar een inventaris waarin federale directe fossiele subsidies in 2022 op 2,4% bbp werden geraamd en beveelt aan slecht gerichte voordelen geleidelijk af te bouwen, met bescherming voor energiearmoede en concurrentiegevoelige sectoren. Economy and Finance

Dus niet morgen €15 miljard schrappen.

Maar zelfs wanneer netto slechts een fractie kan worden hervormd, is onze veronderstelde 0,15% bbp geen absurde orde van grootte.

6. De laatste €700 miljoen zullen helemaal anders behandeld

Niet als belasting.

Bedrijven zouden een klein gedeelte van bepaalde winstdelings- of participatieregelingen kunnen storten in werknemerskapitaal.

Dat geld wordt dus:

geen overheidsgeld → maar eigendom van werknemers/burgers.

Daarmee krijgen we naast het nationale fonds een tweede laag van gespreid kapitaalbezit.

En nu combineren we de twee ideeën

Dit levert volgens mij een veel beter transitiepad op dan mijn vorige voorstel.

Fase I — 2027–2032

Herstel

Prioriteit:

structureel tekort ↓
schuld stabiliseren
onderwijs/justitie/infrastructuur beschermen
efficiëntie verhogen.

Burgerfonds slechts symbolisch:

0–0,25% bbp.

Het zou economisch vreemd zijn €7 miljard per jaar te lenen om daarmee aandelen te kopen terwijl België zelf jaarlijks enorme begrotingstekorten heeft.

Fase II — ongeveer 2033–2040

Kantelpunt

Wanneer:

structureel tekort ≈ 0
en schuldquote overtuigend daalt,

gaat een vooraf bepaald gedeelte van de nieuw ontstane begrotingsruimte naar:

schuldverlaging + productieve publieke investeringen + BBKF.

Bijvoorbeeld:

⅓ schuld
⅓ onderwijs/infrastructuur/justitie/onderzoek
⅓ burgerkapitaal.

Niet als eeuwige exacte verhouding, maar als begrotingsanker.

Hier verschijnt eindelijk het licht aan het eind van de tunnel waarover u spreekt.

Besparingen krijgen dan een bestemming.

Niet:

"We moeten nog twintig jaar besparen."

maar:

> "*We herstellen eerst onze balans; daarna gebruiken we een deel van de vrijgekomen ruimte om gemeenschappelijk vermogen op te bouwen.*"

Fase III — 2040–2060

Vermogensopbouw

Dan kan de BBKF-inleg geleidelijk richting 1% bbp per jaar.

Tegelijk blijft de begroting ongeveer structureel in evenwicht.

En dat levert een interessante dubbele balans op:

Staat

schuldquote ↓↓↓

Burgers

collectief vermogen ↑↑↑

Dat is veel krachtiger dan uitsluitend schulden aflossen.

Er ontstaat zelfs een nationale balans

Stel zeer illustratief dat we rond 2060 uitkomen op:

overheidsschuld: 50% bbp

en

BBKF: 30% bbp.

Dan kun je België op twee manieren beschrijven.

Klassiek:

België heeft een overheidsschuld van 50% bbp.

Maar economisch volledig:

België heeft 50% publieke schuld én 30% financieel burgervermogen.

Netto is de vermogenspositie van de publieke/burgerlijke sector dan veel sterker.

Dat fonds mag natuurlijk niet simpelweg met de overheidsschuld worden gesaldeerd — juridisch en boekhoudkundig zijn dat verschillende zaken — maar economisch bezit de samenleving wel degelijk een extra vermogensbuffer.

En hier ligt volgens mij het sterkste punt

Mensen verdragen offers anders wanneer er een geloofwaardig einddoel bestaat.

Dat is geen zweverige psychologie; verwachtingen beïnvloeden consumptie, investeringen, opleiding en vertrouwen.

Een begrotingsstrategie die alleen communiceert:

tekort → besparing → volgend tekort → volgende besparing

heeft geen ingebouwd toekomstbeeld.

Ons alternatief vertelt een ander verhaal:

2027–2032: herstel de overheidsfinanciën
↓
2032–2040: schuld begint structureel te dalen
↓
2040–2050: bouw gemeenschappelijk productief vermogen
↓
2050–2060: automatisering levert steeds meer kapitaalinkomen

↓
2060+: burgers ontvangen loon én een toenemend aandeel van kapitaalrendement.

Dat garandeert uiteraard niet dat het lukt. AI-productiviteit kan tegenvallen, rendementen kunnen lager zijn, vergrijzing kan duurder uitvallen en politieke discipline kan verdwijnen.

Maar er zit één eigenschap in die belangrijk is:

> *het vraagt de huidige generatie niet alleen iets op te geven; het laat haar iets opbouwen.*

En dat brengt ons merkwaardig dicht bij uw vertrouwde stoïcijnse onderscheid. De overheid kan toekomstige AI-doorbraken, rentevoeten of economische crises niet beheersen. Ze kan wél bepalen wat ze met gerealiseerde productiviteitswinst doet en welke instituties ze vandaag nalaat aan de volgende generatie.

Wat wanneer jaarlijks een begrotingsevenwicht wordt bereikt?

Een begrotingsevenwicht en een burgerkapitaalfonds zijn geen concurrerende projecten; goed ontworpen kunnen ze elkaar versterken. Maar een begroting in evenwicht door gezondheidszorg, justitie, infrastructuur en andere productieve functies uit te hollen, kan op lange termijn juist contraproductief zijn.

De actuele situatie is ernstig: de Europese Commissie verwacht zonder bijkomende maatregelen nog een tekort van 5,2% bbp in 2026 en 5,4% in 2027; de NBB ziet de schuld richting 115% bbp gaan in 2028. Economy and Finance

Laten we een eenvoudig experiment doen.

Stel dat België rond 2030 een structureel begrotingsevenwicht bereikt en dat daarna geen nieuwe nettoschuld meer ontstaat. Neem slechts 3,2% nominale bbp-groei per jaar — bijvoorbeeld circa 1,2% reële groei + 2% inflatie.

Als de schuld aanvankelijk 108% bbp bedraagt maar nominaal ongeveer constant blijft, wordt de verhouding vanzelf ongeveer:

begroting structureel ≈ 0	**schuld/bbp**
start	108%
na 10 jaar	**79%**
na 20 jaar	**58%**
na 30 jaar	**42%**

Dat is een enorme verandering, zonder dat de staatsschuld nominaal zelfs hoeft te worden afbetaald.

De reden is eenvoudig:

schuld blijft ongeveer gelijk / economie wordt groter → schuldquote daalt.

Daarmee daalt op termijn ook de rentelast als percentage van het bbp, bij gelijkblijvende gemiddelde rente.

En dát creëert uiteindelijk begrotingsruimte.

Maar begrotingsevenwicht is een middel, geen einddoel

Het is moeilijk empirisch hard te maken dat België nu al in een algemene "neerwaartse spiraal door besparingen" zit. België besteedde in 2025 nog ongeveer 54,2% van zijn bbp via de overheid, een van de hoogste percentages in de EU. De Europese Commissie ziet bovendien aanzienlijke inefficiënties en overlappingen tussen bestuursniveaus. Economy and Finance

Maar:

€1 besparen is niet altijd economisch dezelfde €1.

Een euro minder inefficiënte administratie is iets totaal anders dan een euro minder onderwijs, rechtbankcapaciteit, onderzoek of infrastructuur.

Het IMF concludeert voor België zelf dat begrotingsconsolidatie gepaard zou moeten gaan met het beschermen van publieke investeringen en hervormingen die productiviteit verhogen. Internationaal Monetair Fonds

En de Europese Commissie constateert ondertussen dat de basisvaardigheden van Belgische leerlingen achteruitgaan, terwijl België tegelijk relatief veel aan onderwijs uitgeeft. Dat suggereert dus niet eenvoudigweg meer of minder uitgeven, maar ook een ernstig efficiëntie- en organisatiedebat. Economy and Finance

We kunnen daarom een begroting in vier categorieën bekijken:

consumeren → beschermen → investeren → vermogen opbouwen.

Een regering die alleen naar de eerste kolom "uitgaven" kijkt, ziet die verschillen onvoldoende.

Bij de totstandkoming van deze post is ook beroep gedaan op AI

Inhoudsopgave

Voorbehoud....2
Aanleiding....2
Het fundamentele probleem....2
Van verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij in kapitaal....3
1. Een maatschappelijk kapitaalfonds....4
2. Werknemers mede-eigenaar maken....4
3. Een maatschappelijk dividend....5
4. Arbeid kan daardoor korter worden in plaats van schaarser....5
En dan verschijnt er nog een tweede soort toegevoegde waarde....6

Het model dat uit de probleemstelling voortkomt....6
De concrete doorrekening voor België met als uitgangspunt dat het begrotingstekort niet wordt beperkt....7
1. Uitgangspunten....7
2. Wat gebeurt er na 30 jaar?....8
3. Tijd blijkt de machtigste variabele....8
4. Maar nu voegen we AI en robotisering toe....9
5. Hoeveel vermogen is eigenlijk nodig voor €500 per maand?....9
We hoeven het maatschappelijke dividend niet aan iedereen gelijk uit te betalen....10
6. België heeft bovendien een probleem dat Noorwegen bij de start niet had....10
7. Het automatiseringsdividend....11
8. En hier komt de vergrijzing onverwacht terug....11
9. Daarom wordt ons oorspronkelijke model aangepast....12
Simulatie over 1 generatie van de voorgestelde oplossing....12
Onze simulatie 2027 → 2060....13
Het verrassende resultaat....13
Maar wat gebeurt er met het loon?....13
En nu wordt arbeidsduur interessant....14
Dan de vergrijzing....15
Er ontstaat nu een interessante keuze....15
Maar er zit een gevaarlijke val in ons model....16
Voorlopig model voor België 2060....17
Concreet "Belgisch burgerkapitaalfonds 2027–2060"....18
1. Het basisprincipe....18
2. Van wie is het geld?....18
3. Hoe vullen we het fonds?....19
4. Geen robotbelasting....20
5. En wat levert het voorzichtigere fonds op?....20
6. De eerste tien jaar: géén dividend....21
7. Vanaf 2037: de 3%-regel....21
8. Wat betekent dat rond 2060?....21
9. Een tweede financieringsmotor toevoegen....22
10. Waar wordt het geld belegd?....23
11. Politici mogen niet beleggen....23
12. De juridische bescherming moet uitzonderlijk sterk zijn....24
13. Wat gebeurt er met kinderen?....24
14. Pensioen blijft pensioen....25
Het volledige systeem overzicht....25
BELGISCH BURGERKAPITAALFONDS....25
We moeten eigendom verdelen....26
Wie betaalt uiteindelijk die 1% van het bbp?....26
1. Efficiëntiewinst — €1,75 miljard....27
2. Kapitaalinkomsten — €1,4 miljard....27
3. De interessantste €1,4 miljard: het productiviteitsdividend....28
4. Publieke activa — €700 miljoen....28
5. Fossiele en andere schadelijke subsidies — ongeveer €1 miljard....29
6. De laatste €700 miljoen zullen helemaal anders behandeld....29
En nu combineren we de twee ideeën....29
Fase I — 2027–2032....29
Herstel....29

Fase II — ongeveer 2033–2040.....30
Kantelpunt.....30
Fase III — 2040–2060.....31
Vermogensopbouw.....31
Er ontstaat zelfs een nationale balans.....31
En hier ligt volgens mij het sterkste punt.....31
Wat wanneer jaarlijks een begrotingsevenwicht wordt bereikt?.....32
Maar begrotingsevenwicht is een middel, geen einddoel.....33

Het boekje kan ook gratis nagelezen en gedownload op
https://shelter.zone/blog/economisch-model-voor-eerlijke-verdeling
Ook bereikbaar met QR-code: